

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตกล้วยไข่ในจังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่ปลูกกล้วยไข่ และศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ (GAP) และการผลิตกล้วยไข่ที่ไม่ได้ผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพ (Non-GAP) โดยทำการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ผลิตกล้วยไข่จากเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างในตำบลยกกระบัตร อำเภอสามเงา จังหวัดตาก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการปลูกกล้วยไข่มากที่สุดของจังหวัดตาก การศึกษาแบ่งเกษตรกรเป็น 2 กลุ่ม คือ เกษตรกรผู้ผลิตกล้วยไข่โดยระบบการจัดการคุณภาพ (GAP) จำนวน 50 ราย และเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยไข่ที่ไม่ได้ผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพ (Non-GAP) จำนวน 50 ราย

การศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมดมีการปลูกกล้วยไข่เป็นอาชีพหลัก โดยเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมโดยทั่วไปใกล้เคียงกันมาก กล่าวคือเกษตรกรจะมีอายุอยู่ในช่วง 40 - 60 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน มีการใช้แรงงานสมาชิกในครัวเรือนเพื่อการผลิตกล้วยไข่เฉลี่ย 3 คน ซึ่งในการผลิตกล้วยไข่จะมีการใช้แรงงานในครัวเรือน และการจ้างแรงงาน

เกษตรกรที่ปลูกกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ มีพื้นที่เพาะปลูกเฉลี่ย 12.56 ไร่ มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยไข่เฉลี่ย 12.50 ปี ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้ปลูกกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ มีพื้นที่เพาะปลูกเฉลี่ย 11.38 ไร่ และมีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยไข่เฉลี่ย 12.67 ปี เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม ปลูกกล้วยไข่ในพื้นที่ของเกษตรกรเอง ส่วนด้านการกู้ยืมเงินของเกษตรกรพบว่าเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่จะไม่มีการกู้ยืมเงิน โดยเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ มีการกู้เงินลงทุน ร้อยละ 24 ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ มีการกู้เงินลงทุน ร้อยละ 8

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ปลูกกล้วยไข่สายพันธุ์กำแพงเพชร สาเหตุที่เลือกปลูกกล้วยไข่เพราะจำหน่ายได้ราคาดี ปลูกง่าย ไม่ต้องดูแลรักษามาก เกษตรกรจะทำการเก็บหน่อพันธุ์เอง โดยจะปลูกกล้วยไข่ในช่วงเดือนกันยายน - พฤศจิกายน เนื่องจากมีอากาศเหมาะสม และ

เพื่อให้ผลผลิตออกสู่ตลาดในช่วงที่ตลาดมีความต้องการ คือช่วงเดือนสิงหาคม - ตุลาคม ลักษณะการปลูกเป็นแบบขร่องและทำการปลูกนอกกล้วยไข่ใหม่ทุกปี เกษตรกรที่ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพจะมีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์มากกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ ซึ่งมีการใช้ปุ๋ยเคมีมากกว่า

เกษตรกรที่ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ มีปริมาณผลผลิตกล้วยไข่เฉลี่ยต่อฤดูกาลปลูก เท่ากับ 2,587.0 กิโลกรัมต่อไร่ และเกษตรกรที่ไม่ได้ผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพ มีปริมาณผลผลิตต่อฤดูกาลเฉลี่ย เท่ากับ 2,365.6 กิโลกรัมต่อไร่ เมื่อเปรียบเทียบปริมาณและคุณภาพผลผลิตจากการตัดเกรดกล้วยไข่ เกษตรกรที่ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพจะมีปริมาณและคุณภาพดีกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ

ลักษณะการจำหน่ายผลผลิตกล้วยไข่ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม มีช่องทางการจำหน่ายคล้ายคลึงกัน โดยจะเป็นการจำหน่ายเพื่อบริโภคในประเทศ และการจำหน่ายเพื่อส่งออกต่างประเทศ ซึ่งผลผลิตกล้วยไข่ของจังหวัดกาญจนบุรี 80 จะเป็นการจำหน่ายเพื่อส่งออกต่างประเทศ ตลาดส่งออกกล้วยไข่ที่สำคัญคือ ประเทศจีนและฮ่องกง โดยลักษณะการจำหน่ายเกษตรกรจะจำหน่ายผลผลิตให้กับตัวแทนหรือผู้รวบรวมของบริษัทส่งออก ซึ่งมีทีมงานเข้าไปรับซื้อและคัดเกรดกล้วยไข่เพื่อบรรจุกล่องถึงในฟาร์มของเกษตรกร ราคากล้วยไข่โดยเฉลี่ยที่เกษตรกรจำหน่ายได้ในปีการผลิต 2549/50 แบ่งตามเกรด A,B,C และเกรดละ เท่ากับ 12.50, 11.50, 9.50 และ 7.00 บาทต่อกิโลกรัม ตามลำดับ

ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตกล้วยไข่ เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม ประสบปัญหาอุทกภัยและภัยธรรมชาติ ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรได้รับความเสียหาย ปัญหาต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นเนื่องจากปุ๋ยและน้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาเพิ่มสูงขึ้น และปัญหาราคากว๊ายไข่ตกต่ำในช่วงที่ผลผลิตกล้วยไข่ออกสู่ตลาดพร้อมกันเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้พ่อค้าคนกลางกดราคา เนื่องจากผลผลิตกล้วยไข่ไม่สามารถที่จะเก็บผลผลิตไว้ได้นาน เมื่อกว๊ายครบอายุเก็บเกี่ยวต้องตัดขาย นอกจากนี้เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ไม่มีการรวมกลุ่มกัน จึงทำให้ขาดอำนาจต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลาง เกษตรกรต้องการให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือโดยการควบคุมราคาปุ๋ยและการประกันราคากว๊ายไข่ด้านต้นทุนในการผลิตกล้วยไข่

ในด้านต้นทุนการผลิต เกษตรกรที่ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ มีต้นทุนการผลิตทั้งหมด เท่ากับ 24,653.57 บาทต่อไร่ มากกว่าต้นทุนการผลิตกล้วยไข่ที่ไม่ได้ผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพ ซึ่งมีต้นทุนการผลิตทั้งหมด เท่ากับ 23,528.81 บาทต่อไร่ แต่เมื่อพิจารณาในต้นทุนการผลิตทั้งหมดที่เป็นเงินสด การผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ มีต้นทุนการ

ผลิตที่เป็นเงินสด เท่ากับ 8,132.63 บาทต่อไร่ ต่ำกว่าต้นทุนการผลิตที่เป็นเงินสดจากการผลิตกล้วยไข่ที่ไม่ได้ผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพ ซึ่งมีต้นทุนในการผลิตที่เป็นเงินสด เท่ากับ 9,186.83 บาทต่อไร่ เมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนการผลิตกล้วยไข่ของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม กับต้นทุนการผลิตกล้วยไข่ทั้งประเทศ ในปี 2550 ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (ตารางที่ 1.9) พบว่าเกษตรกรจังหวัดตาก มีต้นทุนในการผลิตใกล้เคียงกับต้นทุนการผลิตของประเทศ

ในด้านผลตอบแทนจากการผลิตกล้วยไข่ พบว่าการผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ มีรายได้ทั้งหมดจากการผลิตกล้วยไข่ เท่ากับ 27,163.50 บาทต่อไร่ มีกำไรสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร เท่ากับ 13,762.90 บาทต่อไร่ กำไรเหนือต้นทุนเงินสด เท่ากับ 19,030.87 บาทต่อไร่ และมีกำไรสุทธิทั้งหมด เท่ากับ 2,509.93 บาทต่อไร่ ซึ่งมากกว่าการผลิตกล้วยไข่ที่ไม่ได้ผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพ ที่มีรายได้ทั้งหมดจากการผลิตกล้วยไข่ เท่ากับ 23,951.70 บาทต่อไร่ มีกำไรสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร เท่ากับ 11,675.86 บาทต่อไร่ กำไรเหนือต้นทุนเงินสด เท่ากับ 14,564.87 บาทต่อไร่ และมีกำไรสุทธิทั้งหมด เท่ากับ 422.89 บาทต่อไร่

สำหรับการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน ในการผลิตกล้วยไข่ของฟาร์มขนาด 10 ไร่ อายุโครงการ 3 ปี เกษตรกรที่ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ มีมูลค่าปัจจุบันของต้นทุน (PVC) เท่ากับ 361,121.20 บาท มูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์ (PVB) เท่ากับ 706,393.81 บาท มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 345,272.61 บาท และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C) เท่ากับ 1.96 ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการ มีมูลค่าปัจจุบันของต้นทุน (PVC) เท่ากับ 338,367.33 บาท มูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์ (PVB) เท่ากับ 622,870.12 บาท มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 284,502.80 บาท และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C) เท่ากับ 1.84 เมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม จะเห็นว่าการลงทุนในการผลิตกล้วยไข่ทั้ง 2 ฟาร์ม มีความเป็นไปได้หรือให้ผลคุ้มค่าต่อการลงทุน แต่การลงทุนในการผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ มีความคุ้มค่าต่อการลงทุนมากกว่าการผลิตกล้วยไข่ที่ไม่ได้ผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพ เนื่องจากมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C) สูงกว่า

ผลการวิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการ โดยทำการศึกษา 3 กรณี คือ กรณีที่ 1 กำหนดต้นทุนเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 โดยกำหนดให้รายได้คงที่ กรณีที่ 2 กำหนดให้รายได้ลดลงร้อยละ 10 โดยกำหนดให้ต้นทุนคงที่ และกรณีที่ 3 กำหนดให้ต้นทุนเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 พร้อมกับรายได้ลดลงร้อยละ 10

กรณีต้นทุนเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 โดยกำหนดให้ราคาและปริมาณผลผลิตคงที่ พบว่าเกษตรกรที่ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 309,160.49 บาท และอัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (B/C) เท่ากับ 1.78 ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ พบว่า มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 250,666.06 บาท และอัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (B/C) เท่ากับ 1.67 แสดงว่าถึงแม้ค่าใช้จ่ายจะเพิ่มขึ้นเท่ากับร้อยละ 10 โดยกำหนดให้รายได้คงที่ การลงทุนปลูกกล้วยไข่ของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม ยังคงมีความเป็นไปได้ในการลงทุนหรือให้ผลคุ้มค่าต่อการลงทุน ซึ่งการลงทุนผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพจะให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่ามากกว่าการผลิตที่ไม่ได้ผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพ เนื่องจากมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) และอัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (B/C) สูงกว่า

กรณีรายได้ลดลงร้อยละ 10 โดยกำหนดให้ต้นทุนการผลิตคงที่ พบว่าเกษตรกรที่ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 274,633.23 บาท และอัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (B/C) เท่ากับ 1.76 ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 222,215.78 บาท และอัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (B/C) เท่ากับ 1.66 นั่นคือ ถึงแม้รายได้ลดลงร้อยละ 10 โดยกำหนดให้ต้นทุนการผลิตคงที่ การลงทุนปลูกกล้วยไข่ของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม ยังคงมีความเป็นไปได้ในการลงทุนหรือให้ผลคุ้มค่าต่อการลงทุน ซึ่งการลงทุนผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพจะให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า มากกว่าการผลิตที่ไม่ได้ผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพ เนื่องจากมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) และอัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (B/C) สูงกว่า

กรณีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 และรายได้ลดลงร้อยละ 10 มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 238,521.11 บาท และอัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (B/C) เท่ากับ 1.60 ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ พบว่า มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 188,379.05 บาท และอัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (B/C) เท่ากับ 1.51 นั่นคือ ถึงแม้ต้นทุนเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 และรายได้ลดลงร้อยละ 10 แล้ว การลงทุนของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม จะยังคงให้ผลที่คุ้มค่าต่อการลงทุน ซึ่งการลงทุนผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพจะให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า มากกว่าการผลิตที่ไม่ได้ผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพ เนื่องจากมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) และอัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (B/C) สูงกว่า

ในส่วนวิเคราะห์การทดสอบค่าความแปรเปลี่ยน (switching value test) ผลการทดสอบค่าความแปรเปลี่ยนด้านต้นทุน (SVT_C) พบว่าเกษตรกรที่ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ มีค่า SVT_C เท่ากับร้อยละ 96.00 ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ มี

ค่า SVT_C เท่ากับร้อยละ 84.00 หมายความว่า เกษตรกรสามารถเพิ่มต้นทุนการผลิตได้ร้อยละ 96.00 และ 84.00 ตามลำดับ จึงจะทำให้โครงการไม่น่าลงทุน แสดงว่าการลงทุนของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีความเสี่ยงไม่สูง เนื่องจากค่าความแปรเปลี่ยนด้านต้นทุนมีค่าสูงมาก

ส่วนผลการทดสอบค่าความแปรเปลี่ยนด้านผลประโยชน์ (SVT_B) พบว่าเกษตรกรที่ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ มีค่า SVT_B เท่ากับร้อยละ 49.00 ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ มีค่า SVT_B เท่ากับร้อยละ 46.00 หมายความว่า ผลประโยชน์ของโครงการสามารถลดลงได้ถึงร้อยละ 49.00 และ 46.00 ตามลำดับ จึงทำให้โครงการไม่น่าลงทุน แสดงว่า เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีความเสี่ยงไม่สูง ทั้งนี้ เนื่องจากค่าความแปรเปลี่ยนด้านต้นทุนมีค่าสูงมาก

แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบค่า SVT_C และ SVT_B ของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม จะเห็นว่า เกษตรกรที่ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพมีความเสี่ยงภัยของโครงการอยู่ในระดับต่ำกว่าการผลิตกล้วยไข่ที่ไม่ได้ผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพเนื่องจากมีค่า SVT_C และ SVT_B สูงกว่า

จากผลการศึกษาวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน ผลการวิเคราะห์ความอ่อนไหว และผลการทดสอบค่าความแปรเปลี่ยน (switching value test) สามารถสรุปได้ว่าเกษตรกรที่ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพมีความคุ้มค่าต่อการลงทุนมากกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตกล้วยไข่จังหวัดตาก ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะบางประการ ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้

1. จากผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตกล้วยไข่ ของเกษตรกรที่ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ และเกษตรกรที่ไม่ได้ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ รวมทั้งผลการวิเคราะห์ค่าความอ่อนไหวของการลงทุนในกรณีต่าง ๆ จะเห็นว่าการลงทุนของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เป็นบวก และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C) มีค่ามากกว่า 1 แต่เกษตรกรที่ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C) สูงกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้ผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ และจากผลการทดสอบค่าความแปรเปลี่ยน (switching value test) พบว่าการผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพมีค่า SVT_C และ SVT_B สูงกว่าการผลิตกล้วยไข่ที่ไม่ได้ผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพ แสดงให้เห็นว่าการผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่ามากกว่าการผลิตกล้วยไข่ที่ไม่ได้ผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพ ดังนั้น จึงควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรผู้ผลิตกล้วยไข่ทั้งหมดผลิตกล้วยไข่ตามระบบการจัดการคุณภาพ โดยการให้ความรู้แก่เกษตรกรเพื่อให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการผลิตสินค้าตามระบบการจัดการคุณภาพ (GAP) เพราะนอกจากจะช่วยเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรแล้ว ผลผลิตกล้วยไข่ที่ได้จากการผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพมีความปลอดภัยไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค

2. จากการสอบถามความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการผลิตกล้วยไข่ตามระบบจัดการคุณภาพ (GAP) พบว่าเกษตรกรบางส่วนไม่เห็นประโยชน์ของการผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพ (GAP) โดยคิดว่าการปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพ ยุ่งยาก เสียเวลา ไม่คุ้มค่า เนื่องจากเกษตรกรขายผลผลิตได้ในราคาที่ไม่แตกต่างกับการผลิตกล้วยไข่ที่ไม่ได้ผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพ ดังนั้น ภาครัฐควรเข้ามาช่วยเหลือเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าตามระบบการจัดการคุณภาพ โดยการพัฒนารูปแบบการจำหน่ายแบบ Contact Farming และการประกันราคา เพื่อจูงใจให้เกษตรกรผลิตพืชตามระบบการจัดการคุณภาพเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ควรมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้ประชาชนตระหนักถึงอันตรายของการบริโภคผลไม้ปนเปื้อนสารพิษ และมีเครื่องหมายรับรองคุณภาพสินค้าให้เกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรตามระบบการจัดการคุณภาพ แสดงได้อย่างชัดเจนว่าเป็นผลไม้ปลอดภัยจากสารพิษ เพื่อสร้างความแตกต่างในตัวสินค้า และ

เป็นการเพิ่มมูลค่า ซึ่งจะสามารถช่วยยกระดับราคาให้กับเกษตรกร ส่งผลให้เกษตรกรมีกำไรจากการผลิตมากขึ้น

3. ในด้านการช่องทางการจัดจำหน่ายผลผลิตกล้วยไข่ของจังหวัดตาก โดยทั่วไปจะมีบริษัทผู้ส่งออกเข้าไปรับซื้อถึงในฟาร์มของเกษตรกร ทำให้เกษตรกรไม่มีต้นทุนในการขนส่ง แต่มีข้อเสียคือเกษตรกรขาดอำนาจต่อรองด้านราคา ดังนั้น รัฐบาลควรจะสนับสนุนเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยไข่ให้มีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร เพื่อปรับปรุงช่องทางการจำหน่ายและเพิ่มอำนาจการต่อรองทางการตลาดให้กับเกษตรกร ซึ่งการรวมกลุ่มจะมีผลดีต่อการจัดรูปแบบการผลิตและการกำหนดปริมาณการผลิต เป็นการเพิ่มความสามารถในการทำการตลาด ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ควรจะสนับสนุนให้เกษตรกรมีการแปรรูปกล้วยไข่ หรือแนะนำวิธีการเก็บรักษาผลผลิตไม่ให้เสียหายก่อนที่จะจำหน่าย

4. จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยไข่มีปัญหาต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากปุ๋ยเคมีมีการปรับราคาเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงควรมีการรณรงค์ส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยอินทรีย์ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อลดต้นทุนการผลิต ควรมีการอบรมให้ความรู้เกษตรกรเกี่ยวกับวิธีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับการใช้ปุ๋ยเคมี เพื่อให้เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยอย่างถูกต้องเหมาะสมกับชนิดของดินและชนิดพืชที่ปลูก ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และภาครัฐควรจัดอบรมให้ความรู้เกษตรกรเกี่ยวกับวิธีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อที่เกษตรกรจะได้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองได้ นอกจากนี้ ภาครัฐควรเข้ามาควบคุมดูแลการผลิตและการจำหน่ายปุ๋ย ทั้งปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์ให้มีคุณภาพและปริมาณที่เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร รวมทั้ง ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการสร้างโรงงานผลิตแม่ปุ๋ยเคมีภายในประเทศ เพื่อทดแทนการนำเข้า

5. จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยไข่ในเขตพื้นที่อำเภอสามเงา จังหวัดตาก มักจะประสบปัญหาอุทกภัย ซึ่งส่งผลให้พื้นที่เพาะปลูกกล้วยไข่ได้รับความเสียหาย โดยปัญหาอุทกภัยมีสาเหตุจากน้ำในแม่น้ำวังระบายลงสู่แม่น้ำปิงไม่ทัน ประกอบกับแม่น้ำวังในตอนล่างมีลักษณะแคบ คดเคี้ยวและมีขนาดเล็ก ทำให้น้ำไหลบ่าท่วมพื้นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำวัง สร้างความเสียหายต่อที่อยู่อาศัยและพื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น ข้าว ข้าวโพด ลำไย และกล้วยไข่ ในแต่ละปีคิดเป็นมูลค่าสูง ดังนั้นภาครัฐควรมีการดำเนินโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหามหาอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำวังในเขตจังหวัดตาก เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ

5.3 ข้อจำกัดในการศึกษา

1. การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะต้นทุน และผลตอบแทนทางการเงินเท่านั้น ไม่ได้คำนึงถึงผลตอบแทนทางสังคมหรือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่เนื่องจากการวัดค่าหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ทำได้ยากและซับซ้อนพอสมควร จึงไม่ได้ทำการศึกษาในครั้งนี้

2. ในสภาพความเป็นจริง ต้นทุนหรือค่าใช้จ่าย ปริมาณผลผลิตและรายได้จากการจำหน่ายผลผลิต ไม่สามารถจะคงที่ได้ตลอดไป ดังนั้นงานวิจัยครั้งนี้ จึงสามารถนำไปช่วยประกอบการตัดสินใจในเบื้องต้นเท่านั้น เกษตรกรหรือผู้ที่สนใจควรพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ ประกอบการตัดสินใจด้วย ซึ่งจะ使得การตัดสินใจมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. เนื่องจากข้อจำกัดของระยะเวลาและงบประมาณที่ใช้ในการศึกษา ทำให้การศึกษาที่ได้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่าง และไม่ครอบคลุมเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยไข่ทั้งหมด ซึ่งอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนของข้อมูลได้ ดังนั้นการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาเพิ่มเติมให้ครอบคลุมมากขึ้น และถ้าผลการศึกษาให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าก็ควรส่งเสริมการปลูกกล้วยไข่ในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป